PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

ISSN 1308 - 2922 Sayı/*Number* 5 Ocak/January 2010

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Editörler
Yrd. Doç. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

İngilizce Düzeltme
Yrd. Doç. Dr. Yavuz ÇELİK

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Grafik ve Dizgi
Gülderen ÇAVUŞ ALTINTAŞ

Baskı
Dijital Düşler
Basım San. ve Tic. A.Ş.
+90 212 279 64 44

Yazışma Adresi
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Kampusu 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

Danışma ve Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe İRMİŞ	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ertuğrul İŞLER	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Asuman DUATEPE AKSU	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ŞAHİN	Pamukkale Üniversitesi

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayten ER	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati AKYOL	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İnan ÖZER	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Kubilay AKTULUM	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TANYELİ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sevinç Özen GÜÇLÜ	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Turan KAÇAR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Eşref ABAY	Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Kerem KARABULUT	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ruhi SARPKAYA	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan POYRAZ	Muğla Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut ALBENİ	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Tevhide KARGIN	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Onur ÖZVERİ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Zihni TUNCA	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Elif ÖZER	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sevinç ORHAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Meryem AYAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ömer ŞEKERCİ	Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkay TOK	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Oğuz KAYMAKÇI	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fatma KIRMIZI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ergün ÖZTÜRK	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Birsen DOĞAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU	Dicle Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İrfan ERTUĞRUL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yasin ÖZKARA	Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kazım ÇELİK	Pamukkale Üniversitesi

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

Sekreterya

Recep DURMUŞ
Arş. Gör. Umut UYAR
Şule TURAN
Azize ŞIRALI

İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*

Celal ŞİMŞEK **1**
"Eskiçağda Homa" Makalesi Üzerine Eleştirel İnceleme
A Critical Analysis of "Homa in the Ancient Age."

Ertuğrul İŞLER..... **17**
Mitler ve Kültürler Arası İletişim
Myths and Inter- Cultural Communication

Mehmet MEDER – Güney ÇEĞİN..... **23**
Erkek ve Kadın Dergilerinde Toplumsal Cinsiyet ve Kimlik Tartışmaları (Giddens- Eksenli Bir Çözümleme)
Gender and Identity Discussions in Man and Women Magazines: A Giddens-Based Analysis

Murat ORHUN..... **35**
Hitit Aile Hukuku ve Eski Hukuk Dönemi Roma Aile Hukuku
Family Law of Hittite & Roman Family Law of Ancient Law Period

Kasım YILDIRIM – Seyit ATEŞ..... **57**
Sınıf Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Uygulamalarına İlişkin Görüşleri
Views of Primary Grade Teachers' in Regard to Their Instructional Practices in Handwriting

Mesiha TOSUNOĞLU – Fatih ARSLAN..... **73**
İlköğretim 5. Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Yaptıkları Sözlü Anlatım Uygulamalarının Değerlendirilmesi
The Evaluation of the Expression Applications in Turkish Courses Which are Practiced by the Fifty Grade Primary School Teachers

Nida BAYINDIR – Hatice Zeynep İNAN - Sevinç DEMİR..... **89**
Öğretmen Adaylarının Sınıfta Demokratik Ortamı Geliştirmeye İlişkin Öngörüleri
Teacher Candidates' Perspectives on Criteria to Create a Democratic Atmosphere in the Classroom

Rüya Güzel ÖZMEN – Mehrizar YAKIN – Sinan KALKAN **97**
Otistik Öğrencilerin Harfleri ve Harfleri Oluşturan Çizgileri Çizme Becerisindeki İki Farklı Performans Dönütünün Etkililiğinin Karşılaştırılması
A Comparasion of the Effectiveness of Two Different Performance Feedback on Autistic Students' Letter Writing and Letter Line Drawing Skills

Yasin ÖZKARA..... **109**
Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Düzeylerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Uygulama
An Application on Improving the Reading Levels of Students Having Difficulty in Reading

Anca Michaela DOBRINESCU..... **121**
A Modernist's Solution to the Contemporary World's Crisis
Çağdaş Dünya Krizine Modernist Bir Çözüm

A.Yasemin YALTA..... **127**
Türkiye'den Sermaye Kaçışının Önemi Üzerine
On the Importance of Capital Flight from Turkey

Beytullah YILMAZ - Harun SULAK..... **141**
Finansal ve Mali Göstergeler ile Küresel Kriz Öncesi Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler
Developments in Global Economy by Financial and Fiscal Indicators in Pre-Crisis Period

Hüseyin ŞENKAYAS - Mustafa ÖZTÜRK - Gülşah SEZEN..... **161**
Lojistik Tedarikçilerin Seçiminde Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) Yöntemi: Mondial Şirketinde Bir Uygulama
Analytical Hierarchy Process (AHP) Method in Selection of Logistics Suppliers: An Application in Mondial Company

Süleyman BARUTÇU - Sahavet GÜRDAL..... **177**
Internet Tabanlı Tedarik Zinciri Yönetimi: Internet Tabanlı Tekstil Tedarik Zincirinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesine Yönelik Pilot Bir Araştırma
The Internet-Based Supply Chain Management: A Pilot Survey for Determiningt the Challenges in the Internet-Based Textile Supply Chain

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Sayı 5, 2010, Sayfa 1-16

"ESKİÇAĞDA HOMA" MAKALESİ ÜZERİNE ELEŞTİREL İNCELEME

Celal ŞİMŞEK[•]

Özet
Bu çalışma, Dr. Yusuf Kılıç tarafından, Eski Çağdan Cumhuriyet'e Homa (Gümüşsu) Tarihi kitabı içinde yayınlanan "Eskiçağda Homa" adlı makalenin eleştiri incelemesidir. Eleştirel incelemede yazım hataları ve literatür eksikliğinin yanı sıra bölgede yapılan yeni araştırmaların takip edilmemesi gibi konular belgeleriyle ortaya konarak makale değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Khoma (Homa), Gümüşsu, Eumeneia, Siblion, Höyük.*

A CRITICAL ANALYSIS OF "HOMA IN THE ANCIENT AGE."

Abstract
This paper is a review to the article titled "Homa in the Ancient Age" written by Dr. Yusuf, which is included in the book called "The History of Homa (Gümüşsu) from Ancient Age to the Turkish Republic". In this review, the work has been criticised by pointing at the syntax problems and the missing literature, as well as the fact that the recent investigations in the region have not been referred in the article.

Key Words: *Khoma (Homa), Gümüşsu, Eumeneia, Siblion, Mound.*

İncelenen Makale: Yrd. Doç.Dr. Yusuf Kılıç, "Eskiçağda Homa", Eski Çağdan Cumhuriyet'e Homa (Gümüşsu) Tarihi (Editörler Doç.Dr. Mehmet Yaşar Ertaş-Dr. Süleyman Tüzün), Isparta, 2009, sayfa 17-38'de yayınlanmıştır.
Yazarı; Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir.
Yayının eleştirel irdelenmesine; yazar tarafından başvurulan kaynaklar ve bölgeyle ilgili bu tür bir makale hazırlanırken ek olarak bakılmasında yarar görülen bazı kaynaklar da verilerek başlanmıştır (bunlar makale hazırlanırken yayınlanmış olan kaynaklardır). Çünkü bu kaynaklar birebir Homa (Gümüşsu) ile ilgili olmasa da bölgeyle ilgili olduklarından yorum yapılmasında ve yayının bilimsel verilerle desteklenerek belirli bir çerçeveye oturtulmasında önemlidir.
Makale 22 sayfa, 40 dipnot, arkalı önlü 3 sikke fotoğrafı ve 16 fotoğraftan (bunların bazıları a-b diye numaralandırıldığı için 12 adet görülür) oluşmuştur. Makale hazırlanırken aşağıda verilen 20 kaynaktan dipnot verilmiştir.
Makale irdelemesinde tespit edilen tekrarlar, anlatım bozuklukları, cümle düşüklükleri ve harf hataları üzerinde durulmamış, anlamı değiştiren orijinal adlardaki hatalara yer verilmiştir.
Tüm makalede Kalkolitik, Tunç, Demir, Hellenistik ve sonrası verilirken Çağ, Devir ya da Dönem'lerden biri tercih edilmelidir.

1)- Homa adı üzerine (Sayfa 17–18)

— Sayfa 17, ilk paragrafta Khoma veya Homa adının etimolojik verilişinde dipnot 1'de, B. Umar 1993'den s.318 olarak yazılmış, bu sayfa 318–319 olmalıdır. Ayrıca B. Umar'ın Anadolu'da aynı isimli tespit ettiği dört yerin de varlığına değinilmelidir. Bunlar Denizli (Çivril İlçesi, Gümüşsu), Samsun (Terme İlçesi, Cevizli), Konya (Seydişehir İlçesi, Esence) ve Antalya (Manavgat İlçesi, Merkez Bucağı) illeri sınırları içindedir.

— Sayfa 17, ikinci paragraf başı *"Khoma adının ilk defa ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı hususu açık değildir. Ancak modern Homa kasabası yerleşiminin en eski adının muhtemelen siblia ya da Soublaion olduğu Bizanslılar döneminde ise Khoma adını aldığı ifade edilmektedir."* şeklindedir. W.M. Ramsay ana yol

[•]Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, DENİZLİ,
e-mail: csimsek@pau.edu.tr

güzergâhı üzerinde önemli bir geçiş noktası olan Khoma (Homa) Kalesi'nin İmparator Justinianus I (M.S. 527-565) tarafından inşa ettirildiğini yazar[1]. Buradan da M.S. 6. yy.dan itibaren Khoma (Homa) adının varlığı ortaya çıkar. Siblia/Soublaion/Siblion ise Khoma (Homa)'dan farklı ve eski bir yerleşmedir. Buradaki isimler içinde Siblion tercih edilmiştir. Bununla ilgili detaylar aşağıda verilmiştir.

Ayrıca Khoma'nın (Homa) adı verilirken Kolossaili (Khonai) antik yazar Niketas Khoniates'ten antik kaynak olması bakımından referans verilmelidir. Çünkü Niketas Khoniates (VI. 231) *"Khonai'den İmparator (Manuel) Lampis üzerinden Kelainai'a yürüdü. Marsyas suyunun karıştığı Menderes'in kaynakları buradadır…. bundan sonra İmparator Khoma ve Myriakephalon (bin kelle anlamına)'a geldi. Burası eski ve terk edilmiş bir kaledir ve ya orada olup bitenlerden bu adı almıştır, yahut da orada bu adın ifade ettiği olay vukubulmuştur. Çünkü bu kale yanında, tasvir edeceğim gibi, binlerce Bizanslının kellesine ölümün darbesi inmiştir."* diye ayrıntılı olarak Khoma (Homa)'yı tanımlamaktadır. Diğer taraftan başka bir antik yazar olan Anna Komnena'nın (I. 4.4, 5.3, 5.6; II. 12.4; III. 1.1, 9.1, 9.3, 11.2; XI. 5.6) anlatımlarında; Khoma, paralı askerlerin de yer aldığı değişik Bizans komutan isimlerinin verildiği, Türklerle mücadelenin sürekli yaşandığı önemli ve stratejik bir kaledir. Yazarın paragrafta yazdığı şekliyle *Bizanslılar döneminde* değil doğrusu Bizans Dönemi'nde şeklinde olmalıdır.

— Sayfa 17, dipnot 5'te verilen antik isimlerin Türkçeleştirilmesiyle ilgili açıklamada; orijinal antik kent adları olan "Bergamon" yerine "Pergamon" kullanılmalıdır, "Magnisa" yerine ise "Magnesia ad Sipylum ya da Sipylos" kullanılmalıdır.

— Sayfa 18'de, 1. paragrafın devamında verilen "Eumenia" adı "Eumeneia" şeklinde olmalıdır. Bu paragrafta yazar "*Homa'nın komşu yerleşimi olan Eumenia'nın harabeleri açık alanda varlığını devam ettirmelerine rağmen en az Eumenia kadar eski bir yerleşim olan Homa şehrinin harabeleri aynı alanda üst üste yerleşimlerin devam etmesinden dolayı büyük ölçüde tahrip edilmişler ve yeni mimari yapıların altında kalmışlardır. Bu sebepten kasaba yerleşiminin merkezinde yaptığımız araştırmalar esnasında eski kaynakların söz ettiği pek çok mimari yapının izleri tam olarak tespit edilememiştir. Bu durum Homa yerleşiminin pek fazla kesintiye uğramadan zaman içerisinde üst üste kurulan yerleşimlerle varlığını günümüze kadar sürdürdüğünün en güzel göstergesidir"* der. Khoma (Homa) yukarıda açıklamada belirttiğimiz gibi, M.S. 6. yy.da Bizans İmparatoru Justinianus I (M.S. 527–565) tarafından Sasani istilasına karşı inşa ettirilen ve geçiş güzergâhında yer alan bir kaledir[2]. Bu tarihten önce Khoma (Homa)'nın varlığına işaret edecek bölgeyle ilgili bilgi veren antik kaynaklarda bu isme rastlanmamaktadır. Diğer taraftan Homa Kasabası'nda Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerinde yerleşimin olduğunu gösteren bir kalıntı grubuna rastlanmamıştır. Dolayısı ile Khoma (Homa)'da yerleşme, Erken Bizans Dönemi'nden (M.S. 6. yy.dan) günümüze kadar kesintisiz olarak devam etmektedir. Çivril-Gümüşsu girişinde göl kenarında yer alan, yazar ve Denizli Müzesi tarafından hazırlanan Denizli Kültür Değerleri Kitabında[3], Gümüşsu Höyük olarak belirtilen höyük yerleşimi, Khoma (Homa)'dan farklıdır. Ayrıca bu höyük ilk kez Beycesultan Höyük'te kazı ve bölgede araştırma yapan Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü ekibi tarafından bilim dünyasına Pınar Höyük olarak tanıtılmıştır[4]. Daha sonra K. Belke - N. Mersich[5] ve en son bölgede geniş kapsamlı yüzey araştırması yapan E. Abay tarafından da aynı höyük, Pınar Höyük olarak adlandırılmıştır[6]. Homa'da günümüzde gözle görülebilen ve Osmanlı Dönemi'ne ait kalıntılar ise aynı kitapta K. İnce[7] ve M.Y. Ertaş[8] tarafından incelenmiştir. Laborde gravüründe suyu bol olan kasabaya özgü iki değirmen yapısı ve zirvede olası kale kalıntısı

[1] Ramsay 1895, 226–228.
[2] Ramsay 1895, 226–228. İncelenen makalenin yer aldığı aynı kitap içinde Daş 2009, 39–51.
[3] Daldaban-Baysal 2001, 65.
[4] Lloyd-Mellaart 1962, 196-197; Lloyd-Mellaart 1965, 76-77.
[5] Belke-Mersich 1990, 222.
[6] Abay-Dedeoğlu 2007, 284, Res. 1.
[7] İnce 2009, 349-368.
[8] Ertaş 2009, 369-391.

izlenebilmektedir[9]. Laborde'nin ziyaretinde Homa'da yüzeyde her hangi bir antik dönem kalıntısının olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü Laborde bir kalıntı tespit etseydi bundan söz eder ve gravürünü de çizerdi.

— Sayfa 18'de, ikinci paragraf *"Khoma isminin Hellence siper ve hisar anlamına gelişi, bu ismin esasen Akdağ'ın iki kolu arasında yer alan ve zaten bir uç karakolu olduğunu düşündüğümüz alana verildiğini ve zamanla bu alana yakın yerleşimlere de kurulmalarından itibaren aynı adın verildiği fikrini akla getirmektedir."* şeklindedir. Burada bu açıklama ile ilgili herhangi bir kaynaktan dipnot verilmemiş olup, olasılıkla bu bilgiler B. Umar'dan alınmıştır[10]. Yazar, Khoma'nın isminin Hellence'de ne anlama geldiği ifadesi üzerinde durmuştur. Ancak Khoma (Homa) adı Erken Bizans Dönemi'nden itibaren kullanılmaya başlandığından Hellenceyle (Yunanca) bağlantı kurulması doğru değildir. Paragrafta ifade edilen Khoma (Homa)'nın uç karakol olması ise, Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun Bölgede zayıfladığı M.S. 5. ile 11. yy.lar arasındadır. Paragraf içerisinde verilen "Miryakefalon" ismi orijinal yazılışı olan "Myriokephalon" şeklinde olmalıdır. Diğer taraftan dip not 6'da lokalizasyon konusunda B. Umar kaynak gösterilmiştir[11]. B. Umar'ın arkeolog ve tarihçi olmaması nedeniyle buradan kaynak verilmesi yerine kabul gören kaynaklardan dipnot verilmesi daha uygun olabilirdi[12]. Çünkü B. Umar'ın yayınlarında arkeologlar birçok yanlış bilgi tespit ettiklerinden, bu yayınlar sıklıkla başvuru kaynağı olarak kullanılmamaktadır.

2)- Homa'nın Coğrafi Konumu ve Tarihi

a) Prehistorik ve Tarihi Devirde Homa (Sayfa 18–21)

— Sayfa 19'da *"Bununla birlikte yörenin tarihteki esas yeri Çivril ilçesinin sınırları içerisindeki diğer tarihi merkezlerle bağlantılı düşünüldüğünde, buranın en azından M.Ö. 3500 yıllarından itibaren iskân görmüş olabileceği kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Zira Gümüşsu belde yerleşiminin 2 km. güneybatısında bulunan modern adlandırma ile Gümüşsu Höyük olarak isimlendirilen (Antik Dönem'deki adı bilinmemektedir) antik yerleşimin tarihi, Anadolu'da ilk yerleşme yerlerinden biri olan ve bu yönüyle bilinen Beycesultan Höyük yerleşmesinin tarihi ile yakın zamanlıdır…"* şeklinde denilmekte ve dipnot 9'da Lloyd-Mellaart 1962 sayfa numarasız olarak kaynak gösterilerek buradaki yerleşimin Kalkolitik (M.Ö. 5500–3000) Döneme kadar gittiği tespit edilmiştir ifadesine de yer verilmiştir. Ayrıca burada yazarın adı Steon olarak yanlış verilmiş olup, doğrusu Seton'dur. Gümüşsu Höyük olarak adlandırılan yerleşme, yukarıda da belirttiğimiz gibi daha önceden bilim dünyasına araştırmacılar tarafından Pınar Höyük olarak tanıtılmıştır[13]. Oysa yazar Beycesultan Höyüğü'ndeki en erken yerleşmenin Geç Kalkolitik Dönem'den itibaren başladığını bir başka makalesinde yazmıştır[14]. Beycesultan Höyüğü Anadolu'nun ilk yerleşme alanlarından biri değildir. Anadolu'da Neolitik Dönem'in en önemli kent yerleşimi 1950 yıllarında J. Mellaart tarafından tespit edilen Konya İli, Çumra İlçesi yakınlarında yer alan Çatalhöyük'tür[15]. Çatalhöyük, hiç kuşkusuz yakın doğunun en büyük Neolitik yerleşmesidir. Çatalhöyük'te yapılan radyo karbon tarihlemelere göre, M.Ö. 6500'den 5650 yılına kadar bin yıla yakın bir süreyi kapsayan 12 yapı katı tespit edilmiştir. Son zamanlarda Alman Arkeoloji Heyeti adına Prof.Dr. Klaus Schmidt tarafından yapılan kazı çalışmalarında Urfa İli yakınlarında yer alan Göbekli Tepe'de M.Ö. 10.000 yılına dayanan Neolitik yerleşme ve kutsal tapınak alanları ortaya çıkarılmıştır[16]. Bu yönüyle şimdilik Anadolu'nun bilinen en eski yerleşmesi, Göbekli Tepe'de tespit edilmiştir. Oysa Beycesultan Höyük'te yapılan kazı çalışmaların-

[9] Laborde 1838, 80-81, Pl. XXXI, 67.
[10] Bkz. Umar 1993, 318.
[11] Bkz. Umar 1993, 724.
[12] Sevin 2001, 135, 148, 197, 206; Ramsay 1895, 226-227; Ramsay 1960, 147; Belke-Mersich 1990, 118-124, 222.
[13] Lloyd-Mellaart 1962, 196-197; Lloyd-Mellaart 1965, 76-77; Belke-Mersich 1990, 222; Abay-Dedeoğlu 2007, 284, Res. 1.
[14] Kılıç 2007, 12, 16-17.
[15] Bkz. Mellaart 2003 kitabının tamamına.

da en erken yerleşme katmanı, Geç Kalkolitik Dönem olarak tespit edilmiştir. S. Lloyd-J. Mellaart'ın yaptırdıkları C 14 (radyo karbon 14) analizlerinde, Geç Kalkolitik Dönem tabakaları için 3014 +-58 sonuçları verilmiştir. Mellaart bu tarihin en azından 1500 yıl önceye çekilmesi gerektiğini yazmıştır[17]. Bu durumda Lloyd-Mellaart'a göre Beycesultan Höyük'te tespit edilen en erken yerleşme tarihi yaklaşık M.Ö. 4500'lere kadar inmektedir. Bölgede araştırma ve kazı yapan E. Abay ve ekibi de Beycesultan Höyük için en erken yerleşmenin Geç Kalkolitik Dönem'de başladığını ortaya koymuştur[18]. Ancak bu araştırma ekibi bölgede Çandır (Büyük ve Küçük) Höyük, Doğu Şahanlar Höyük, Domuz Höyük gibi yerleşmelerde, Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Döneme tarihlenen çanak-çömlekleri tespit etmiştir[19]. Ayrıca bölgede Büyük Menderes Nehri'nin hayat verdiği bereketli ovada Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik Dönemlere ait yerleşmelerin varlığı bazı araştırmacılar tarafından da tespit edilmiştir[20]. Bu veriler bile bölgenin en eski yerleşimlerinin Beycesultan Höyük'te başlamadığını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

— Sayfa 19'da, bilimsel yayınlarda Pınar Höyük olarak geçen, ancak yazar tarafından Gümüşsu Höyük olarak adlandırılan yerleşmedeki tahribatlar anlatılırken *"Öte yandan höyüğün tahribata uğramış olan güney tarafı aynı zamanda höyükteki tabakalama sisteminin kurulmasına büyük katkı sağlamıştır"* ifadesi kullanılmıştır. Burada tabakalama sistemi yerine "tabakalanma" kullanılmalıdır. Höyükler geçmiş dönemde yaşayan insanların meydana getirdiği suni yerleşim katmanlarından oluştuğundan, biz arkeologlar kazılarda bu kültür katmanlarını ortaya çıkararak tarihleme yaparız. Aynı sayfada höyüğün tarihlenmesi için verilen dipnot 10'da *"höyükteki en eski tabaka Eski Tunç devrine aittir. Ayrıca Demir Çağı sonlarına doğru çıkan bir yangın sonucu tahrip edildiği anlaşılmaktadır."* ifadesi kullanılmıştır. Dipnot 11'de Höyüğün tarihlenmesi açısından Denizli Müzesi'nin yaptığı çalışmadan söz edilmesine rağmen, A. Daldaban – H.H. Baysal'dan[21] verilmesinde yarar olan kaynak verilmemiştir.

— Sayfa 19, dipnot 12 *"Denizli İli, Çivril İlçesi, Gümüşsu Kasabası, Gümüşsu Höyüğü'nün tescil edilmesine ilişkin, Denizli Valiliği İl Kültür Müdürlüğü'nün 08.03.2000 tarih ve 528 sayılı yazısı ile T.C. Kültür Bakanlığı, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na müracaatı üzerine; İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 07.06.2000 tarihinde almış olduğu 9468 no'lu karar ile Gümüşsu Höyüğü tescil edilmiştir. Bu kararın 19.08.1989 gün ve 20257 sayılı resmi gazete'de değişikliği yayımlanan "Korunması Gerekli Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit-Tescili hakkındaki Yönetmelik" gereğince ilgili mülki ve mahalli idarecilere bildirilmesi kararlaştırılmıştır."* şeklindedir. Burada Gümüşsu Höyüğü'nün tescili için Denizli Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün (Müdürlük eksik yazılmıştır. Doğrusu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'dür; yazılan T.C. Kültür Bakanlığı da eksiktir. Doğrusu T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır.) yazısı, ilgili Kurul kararının alınması ve Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik gereği bu kararın mülki ve mahalli idarecilere bildirilmesiyle ilgili bilimsel bir yazıda olmaması gereken yönetmelik, tarih ve sayısı olmak üzere 8 satır gibi uzun ve gereksiz bilgiler verilmiştir. Bunun; "Gümüşsu Höyük, İzmir II Numaralı KTVKK'nun 07.06.2000/9468 sayılı kararıyla tescil edilerek koruma altına alınmıştır" şeklinde olması yeterlidir.

— Sayfa 19'un devamında *"Höyükte, gerek daha önce Denizli Müzesi tarafından yapılmış olan çalışma, gerekse bizim yapmış olduğumuz araştırma ve inceleme buradaki yerleşimin Eski Tunç Çağı'na kadar gittiğini ortaya koymaktadır (Res.3)"* denilmektedir. Burada Resim 3'de verilen fotoğraf grup halinde olup, profil verecek çizim ve tek çekim olmadığından, seramik parçalarının durumları anlaşılamamaktadır. Ayrıca yayınlanmış benzer örneklerden kaynakların verilmesi, destekleyici olması bakımından önemlidir.

[16] Bkz. Schmidt 2007 kitabının tamamına.
[17] Lloyd-Mellaart 1962, 19.
[18] Abay-Dedeoğlu 2005, 41-50; Abay-Dedeoğlu 2007, 279, Res. 5; ayrıca bkz. Kale 1999, 78-87; Akdeniz 2007, 3-4, 7, Res. 2.
[19] Abay-Dedeoğlu 2007, 278-279, Res. 4.
[20] Şimşek 2007a, 737; Söğüt 2007, 773.
[21] Daldaban-Baysal 2001, 65.

— Sayfa 20'de, ilk paragrafta *"höyüğün, Demir Çağı'nın sonlarına doğru terk edildiği görülmektedir. Muhtemelen uğramış olduğu bir istila sonucu terk edilmiştir. İstiladan canını kurtaran insanlar kısa zaman sonra istilacıların yöreden ayrılmaları üzerine, höyüğün kuzey tarafına çekilmek suretiyle sırtlarını Akdağ'a verip yeni bir yerleşim alanı oluşturmuşlardır. Bu yeni yerleşim Çivril-Dinar karayolunun kıyısında, Gümüşsu Höyüğü'nün ve karayolunun kuzey tarafında yer almaktadır. Söz konusu yeni yerleşim alanı üzerinde yapılan çalışmalarda elde edilen bulgu ve seramik parçaları; bu alanın M.S. II. yüzyıla kadar iskân görmüş olduğunu göstermektedir."* şeklinde net bir ifade ile kaleme alınmıştır. Kazı bulgularıyla desteklenen bilimsel verilere ulaşılmadan (katmanlar, çanak-çömleklere göre tarihlenen yangın tabakaları gibi) bu tür kazılmayan bir höyük için net ifadeler kullanılması yanlıştır. Arkeologlar yıllarca kazdıkları höyükler için bile bu tür ifadeleri kullanmaktan çekinmişlerdir. Hele bir yerleşimin istila sonucu terk edildiği cümlesi ise açık kanıtlar olmadığı sürece kurulmamalıdır. Yapılan bir yüzey araştırmasıyla yerleşimin istilaya uğrayarak terk edildiğinin ortaya konması neredeyse olanaksızdır ve hiçbir bilimsel temele dayanmamaktadır. Bu iddia ile ilgili olarak herhangi bir kaynak, bilimsel veri ortaya konmadığı gibi, çizim ve fotoğraf gibi belgeler de verilmemiştir. Höyüğün M.S. 2. yy.a kadar iskân gördüğünün belirtilmesinde ise yerleşimde okuyucudan saklanmayan bir kanıt yoksa böyle kesin bir tarihleme yapmanın mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Diğer taraftan Roma İmparatorluk Dönemi seramiğinde görülen form ve mal gruplarının büyük bir kısmının uzun yıllar kullanım görmüş olması nedeniyle kazılarda ortaya çıkarılan tabaka verileri dışında bu tip kesin tarihlemelerin yapılmasını neredeyse olanaksız kılmaktadır.

— Sayfa 20, ikinci paragraf *"Yörede Gümüşsu Höyüğü ile çağdaş yerleşime sahip başka höyüklere de rastlanılmaktadır. Bunlardan ilki Çandır Höyük'tür (Res.4)…Çandır Höyük bu yörede en az tahribata uğramamış höyük özelliğine sahiptir. Höyüğün tepesi ve eteklerinde yaptığımız araştırmalar sonucunda buradaki yerleşimin Eski Tunç Devrine kadar gittiği ve Gümüşsu Höyükle çağdaş olduğu tespit edilmiştir. Ancak TAY Projesinin Neolitik Dönem höyük yerleşim haritasında burası Neolitik yerleşimler arasında gösterilmektedir."* şeklinde devam etmektedir. Burada Gümüşsu Höyük (Pınar Höyük) ile çağdaş diğer höyüklerden söz edilmiştir. Bunlardan ilki Çandır Höyük olarak verilmiş ve bu höyükteki yerleşimin Eski Tunç Devrine kadar gittiği ve Gümüşsu Höyük (Pınar Höyük) ile çağdaş olduğu ifade edilmiştir. Oysa Çandır Höyük'teki en erken yerleşim bölgede araştırmalar yapan E. Abay ve ekibi tarafından Geç Neolitik Döneme kadar indirilmiştir[22]. Alanın TAY Projesinde Neolitik Dönem höyük yerleşim haritasında gösterilmesi açıklamasında verilen 13. dipnot http://taygis.tayproject.org/TAYGIStr.html yerine Çandır Höyük'ün TAY yayınlarında Neolitik yerleşme olarak gösterildiği kitaptan dipnot verilmesi daha uygun olurdu. Çandır Höyük için kullanılan, "bu yörede en az tahribata uğramamış höyük özelliğine sahiptir" ifadesi, Türkçede anlamı olmayan bir cümle kuruluşudur.

—Sayfa 20, ikinci paragraf sonu *"Daha önceleri yapılan çalışmalarda Çandır Höyüğün ikizinden söz edilmemiştir. Dolayısıyla yapılan araştırmalar esnasında burası gözden kaçmıştır. Bu yüzden tescil edilmemiştir."* şeklinde sona ermektedir. Yazar, Homa'nın yakın çevresinde yer alan höyüklerden detaylı olarak bahsetmesine rağmen, bu höyüklerle ilgili daha önce yapılan bilimsel araştırmalar ve yayınlara başvurmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü Bölgede Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü izinli; Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyelerinden E. Abay ve ekibi Çandır Höyük ve Çandır Höyüğün 700m uzağında yer alan ikizini Büyük Çandır ve Küçük Çandır Höyük olarak bilim dünyasına tanıtmıştır[23].

— Sayfa 21 ilk paragraf başı *"Yaptığımız araştırma sonucunda tespit ettiğimiz höyük yerleşimlerinden bu yörenin prehistorik devirde ve özellikle Eski Tunç Devri'nden itibaren yoğun olarak iskân gördüğü görülmektedir. Eğer Çandır Höyüğün yerleşiminin Neolitik Devir'de başladığı düşünüldüğünde, bu yörede ilk yerleşik hayatın çok erken zamanlarda ortaya çık-*

[22] Abay-Dedeoğlu 2007, 278-279, Res. 1.
[23] Abay-Dedeoğlu 2007, 278-279, 284, Res. 1.

tığı söylenebilir." şeklindedir. Yazar, yukarıda sayfa 20'de ikinci paragrafta verdiğimiz bölümde, Çandır Höyük yerleşmesinin Eski Tunç Dönemi'ne kadar indiğini belirtirken, burada ise höyükteki yerleşimlerin Neolitik Dönem'e kadar indiğinin düşünülmesi, bir önceki sayfada verilen bilgilerle çelişki oluşturmaktadır.

— Sayfa 21, ilk paragrafın devamı *"Ayrıca Erken Bizans Döneminden itibaren yeni kurulan yerleşimler Akdağ ve Bozdağ'ın eteklerine doğru çekilmişlerdir. Bunun en önemli sebebinin savaş ve istilalar olduğunu düşünüyoruz.*" şeklindedir. Burada sözü edilen Akdağ ve Bozdağ'ın eteklerine çekilen yerleşmelerle ilgili alanlarda hangi kalıntılar vardır, bunlar hangi dönemde, hangi savaş ve istilalara maruz kalarak buraya taşınmışlardır, kaynaklarıyla açıklanmalıdır. Esasen Batı Anadolu'da M.S. 5. yy.dan itibaren Pers-Sasani[24], M.S. 7. yy.dan itibaren ise tüm Akdeniz'de Arap akınları etkili olmuştur[25]. Bu tehditler M.S. 7. yy.dan itibaren Laodikeia ve Kolossai gibi geçiş noktası üzerinde ve ova ortasında yer alan yerleşmeleri yaşanmaz hale getirmiştir[26]. Bölgede ovada yaşayan halk, savunma amaçlı ve saklanması daha kolay olan dağ eteklerine çekilmiştir.

— Sayfa 21, ikinci paragraf *"Bu zamanlarda eski Siblia/Sublaion, şehrinin yer aldığı bu büyük vadi ve yolun adının Khoma/Homa olarak değiştiği bilinmektedir.*" Şeklinde devam etmektedir. Bu açıklamayla ilgili bir kaynak gösterilmemiştir. B. Umar'a göre bu isim Siblia/Siblion olup, geç dönemlerde Siblia, Siblion, Soublaion şekline dönüşmüştür[27]. Ayrıca bu paragrafta Khoma (Homa)'nın Bizans ve Türkleşme Dönemleriyle ilgili olarak uzun açıklamalar yapılmasına rağmen, Niketas Khonaites, Anna Komnena gibi antik kaynaklar başta olmak üzere, bölgeyle ilgili W.M. Ramsay[28] ve P. Arthur 2006[29] gibi kaynaklardan da dipnot verilmesi, anlatılanların sağlam temellere oturtulması bakımından önemlidir.

b)- Hellenistik ve Roma Devrinde Homa (Sayfa 21–24)

—Sayfa22'de, B.İskenderİmparatorluğu'nun paylaşımında *"Böylece Mısır'da Pitolemaios, Suriye'de Selevkos, Makedonya'da Antigonos devletleri olmak üzere üç büyük devlet ve ayraca zamanla Bergama, Bithynia, Kapadokya, Pontos gibi irili ufaklı bir takım devletler ortaya çıkmıştır. Böylece Selevkos'un kurmuş olduğu Selevkos Krallığının belirli bir süre Anadolu'nun tüm topraklarının idaresini sağlamış olduğu, fakat daha sonraları Anadolu'nun siyasi birliğini muhafaza edemediği ve memleketin belirli alanlarında bağımsız krallıkların ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.*" denilmiştir. Burada Kralın adı Pitolamaios değil, Ptolemaios şeklinde olmalıdır. B. İskender'in M.Ö. 323 yılında ölümünden sonra komutanlar aslında hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olan B. İskender İmparatorluğu'nu sözde de olsa Babylon (Babil)'de yapılan toplantıda korumaya karar verirler. B. İskender'in eşi Pers Kraliçesi Roksane'den olan K. İskender büyüyüp idareyi alıncaya kadar komutanlar İmparatorluğu idare edeceklerdir. Buna göre; Hassa kıtaları komutanı Perdikkas'a Asya mülkü, Antipatros'a Avrupa askeri idaresi verilir. Ptolemaios Mısır'ın, Antigonos Monophthalmus Büyük Phrygia'nın, Leonnatos Marmara Yöresi'nin, Lysimakhos Trakya'nın başına geçer[30]. Bundan sonra ise tüm İmparatorluğu ele geçirmek için komutanlar arasında kıyasıya mücadeleler başlamıştır. M.Ö. 310–309 yılında Kasandros, Roksane ve oğlu K. İskender'i öldürdüğünde, B. İskender İmparatorluğunu bütünüyle koruma düşüncesi tamamen ortadan kalkmıştır. M.Ö. 301 yılında İpsos (Suhut) Savaşı sonrasında filleri sayesinde Seleukos 80 yaşındaki Antigonos'u yendi ve Antigonos savaş alanında öldü. İpsos Savaşı sonunda paylaşım şu şekilde oldu: Lysimakhos Trakya'dan başka Toroslara kadar olan Anadolu'yu, Seleukos Doğu ülkeleri ve Mezopotamya'dan başka Suriye'yi, Kasandros Makedonya ve Yunanistan işlerinde ser-

[24] Brown 2000, 81, 97-98- 104-105; Arthur 2006, 16.
[25] Brown 2000, 85, 104-105, 116-117, 124-125; Arthur 2006, 18.
[26] Şimşek 2007b, 40-41.
[27] Umar 1993, 723-724.
[28] Ramsay 1895, 226-227.
[29] Arthur 2006, 20-30.
[30] Mansel 1971 (1995), 458-459; Walbank 1993, 46-49.

bestliğe kavuşuyordu, Ptolemaios, bu savaşa katılmadığı için hiçbir şey verilmiyor hatta ondan güney Suriye'yi Seleukoslar Krallığı'na bırakması isteniyordu. Diğer taraftan B. İskender'in silah arkadaşları arasında son büyük savaş, Lidya'da Kourupedion'da yapıldı (M.Ö. 281). Bu savaş sonunda Lysimakhos 75 yaşında savaş meydanında öldü[31]. Lysimakhos'un krallığı darmadağın oldu. Seleukos, Anadolu ve Trakya'ya sahip olmakla kalmadı, ordu tarafından Makedonya Kralı da ilan edildi[32]. Kourupedion (M.Ö. 281) Savaşı sonunda Anadolu'da birçok irili ufaklı krallıklar kurulmuştur. Burada makaleyle ilişkili olan en önemli krallık Pergamon Krallığı'dır. M.Ö. 301'den sonra Batı Anadolu'nun hakimi olan Lysimakhos'un savaş giderleri için 9000 talentlik hazineyi komutanı Philetairos'un, Pergamon Kalesi'nde koruması için bırakması, ancak M.Ö. 281 yılında Kourupedion'da savaşta ölmesiyle, Philetairos (M.Ö. 283-263) bu hazineyle Pergamon Krallığı'nı kurar[33].

— Sayfa 22'de, M.Ö. 3.-1.yy. arasında Anadolu'da Galat (Kelt) Krallığı'nın kurulması anlatılmış ve devamı *"Galatia Krallığı ile Bergama Krallığı arasında yaşanan mücadelede de Homa yöresinin ev sahipliği yapmış olduğunu tahmin ediyoruz. Çünkü güneyden gelen yol Dinar'ı geçtikten sonra Bergama Krallığının önemli şehirlerinden biri olan Eumenia'ya ulaşmak için Homa topraklarından geçmek zorunda idi."* şeklindedir. Hellenistik Dönem'de Orta Anadolu'da kurulan krallığın adı Galat Krallığı'dır. Galatia ise bölge adıdır. M.Ö. 278/77'de Büyük Galat kabileleri Boğazlar üzerinden Anadolu'ya geçti. I. Antiokhos filler savaşında bir zafer elde etmesine rağmen (M.Ö. 275/74), bunlar Sakarya ile Kızılırmak arasındaki bölgeye yerleştiler ve bu bölgede Trokme, Tektosag, Tolisto-Boi'lar adında üç kabile yaşamaya başladı ve bundan sonra bölge, Galatia Bölgesi olarak anıldı. I. Attalos (M.Ö. 241-197) zamanında büyük bir var olma veya yok olma safhasına erişmiş olan Galatların Trokme ve Tolisto-Boi boylarına karşı Pergamon Krallığı'nın yürüttüğü en büyük ve tehlikeli savaşlardan birisi, Pergamon yakınındaki Kaikos (Bakırçay) Vadisi'nde M.Ö. 240-235 yılları arasında yaşanmış ve savaş, Pergamon Krallığı'nın büyük zaferiyle sonuçlanmıştır[34]. Bu zaferin arkasından Kral I. Attalos (M.Ö. 241-197) Büyük Galat Heykel Gruplarını yaptırarak zaferini ölümsüzleştirmiştir. Yukarıda Homa yöresinin Galat'lar ile Pergamon Krallığı arasında yapılan savaşa ev sahipliği yapması fikri tutarsız olup, bununla ilgili herhangi bir yazılı bilgi, belge veya kanıt yoktur. Eumeneia ve Khoma (Homa) üzerinden Apameia'ya çok önemli stratejik ve ticaret bağlantılı yol uzanır. Ancak bunun Galatlarla olan savaşla bağlantısı yoktur[35].

— Sayfa 22, birinci paragraf *"Nitekim Selevkos devletinin Anadolu'daki birliği muhafaza edememesi üzerine, Homa yöresi, M.Ö. 263 yılında Selevkos devletinden ayrılan bir grup insanın I. Eumenes (M.Ö. 263–241) liderliğinde toplanarak kurmuş olduğu ve başkenti modern Bergama ilçesinin kuzey kıyısında bulunan sarp tepedeki harabeler alanı olan Bergama krallığına (M.Ö. 241–130) bağlandı. Bergama Krallığı Selevkoslar ile kısa süre dostane bir komşuluk sürdürdükten sonra, taraflar arasında toprak ve hudut mücadelesi baş göstermiştir."* şeklindedir. Yukarıda 1. maddede verdiğimiz üzere, M.Ö. 301 yılında yapılan İpsos (Şuhut) Savaşı ve M.Ö. 281 yılında yapılan Kourupedion Savaşı'ndan sonra bu bölge tamamen Seleukoslar Krallığı yönetimi altına girmiştir. Bölgedeki Seleukoslar yönetimi, M.Ö. 190 yılında Roma ve Pergamon müttefiklerinin Seleukoslar Krallığı'na karşı kazandıkları Magnesia ad Sipylum Savaşı ve arkasından M.Ö. 188 yılında imzalanan Apameia (Dinar) Barışı'na kadar devam etmiştir[36]. Bölgede, Pergamon Krallığı ile Seleukoslar Krallığı arasında M.Ö. 190 yılında yapılan Magnesia Savaşı'na kadar sürekli çekişme söz konusudur, ancak bölge yönetimi tamamen Seleukoslar Krallığı altındadır.

---

[31] Walbank 1993, 57-59.

[32] Mansel 1971(1995), 464-470; Walbank 1993, 50-59.

[33] Akurgal 1993, 327-328; Mansel 1971(1995), 473.

[34] Walbank 1993, 123-124; Akurgal 1993, 328; Lequenne 1979, 48-52; Jones 1971, 111-123. Ayrıca bkz. Arslan 2004.

[35] Yol bağlantısı için bkz. Şimşek 2002a, 4-6.

[36] Mansel 1971(1995), 484; Walbank 1993, 130-131; Magie 1950, 18-21, 108, 950-952; Jones 1971, 51-57; Şimşek 2007c, 61; Şimşek 2007d, 14.

— Sayfa 22, ikinci paragraf *"Bergama'nın daha sonraki krallarından II. Eumenes (M.Ö. 197–159) tarafından, kendisine hizmet etmiş olan Akhaialı askerler için Eumeneia (Işıklı) şehrini kendi adıyla Işıklı Ovası'nın manzarasına hakim ve buradaki tek geçiş noktasını kontrol altında tutabilecek özelliğe sahip olan Sarıbaba tepesinin üzerinde kurmuştur."* şeklindedir. Hellenistik Dönem Eumeneia'sı, II. Eumenes (M.Ö. 197–159) tarafından değil, O'nun kardeşi II. Attalos Philadelphos (M.Ö. 159–138) tarafından kurularak, II. Eumenes'in adı verilmiştir[37]. Yazar 19. dipnotta B. Söğüt ve C. Şimşek'i referans göstermesine rağmen[38] metinde kentin II. Eumenes (M.Ö. 197–159) tarafından kurulduğunu yazmıştır. Oysa ilgili yayında da kentin II. Eumenes adına, kardeşi II. Attalos Philadelphos tarafından kurulduğu belirtilmiştir [39].

— Sayfa 23, birinci paragraf "*Eumenia şehri Roma Dönemi'nde bugünkü Işıklı kasabasının içine doğru yayılmıştır. O dönemde Eumeneia ve Homa yöresi Selevkoslar ile Bergama arasında mücadele sahnesi olmuştur."* şeklindedir. Burada hem Roma Dönemi (burada anlatılmak istenen Eumeneia antik kentinin Işıklı Kasabası içinde yayılması olduğundan, Roma İmparatorluk Dönemi şeklinde olmalıdır) kentinin Işıklı Kasabası içinde yayıldığından söz edilmekte, hem de devamında Seleukoslar Krallığı ile Pergamon Krallığı arasındaki mücadeleye değinilerek, tekrar geriye Hellenistik Dönem'e gidilerek, okuyucu üzerinde kronolojik ve anlam bakımından karışıklığa meydan verilmiştir. Seleukoslar Krallığı ve Roma arasındaki mücadele Roma'nın Cumhuriyet Dönemi'nde olmuştur. Lysimakhos'un 9000 talentlik hazinesini komutanı Philetairos, Pergamon Kalesi'nde korumaktadır, ancak M.Ö. 281 yılında Kourupedion'da yapılan savaşta Lysimakhos ölünce, bu parayla Philetairos (M.Ö. 283–263) Pergamon Krallığı'nı kurar[40]. Kourupedion Savaşı'ndan sonra bölge tamamen Seleukoslar Krallığı yönetimi altına girince ise Pergamon Krallığı ile Seleukoslar Krallığı arasında bölgede sürekli mücadele olmuştur. Bu mücadele, M.Ö. 190 yılında Roma ve Pergamon müttefiklerinin Seleukoslar Krallığı'na karşı kazandıkları Magnesia ad Sipylum Savaşı ve arkasından M.Ö. 188 yılında imzalanan Apameia (Dinar) Barışı'na kadar devam etmiştir. M.Ö. 188–133 yılları arasında Bölge tamamen Pergamon Krallığı yönetimi altındadır.

— Sayfa 23, ikinci paragraf *"Bu mücadelenin ne kadar süre devam ettiği ve nasıl bir seyir izlediği hususunda açıklık yoktur. Buna karşılık bu mücadele neticesinde söz konusu yörenin Bergama Krallığı'na bağlı duruma getirildiği ve buranın uzun süre Bergama Krallığı'nın güney hududu durumunda olduğu tahmin edilmektedir. Fakat M.Ö. 1. yüzyılın başlarından itibaren Anadolu'da Roma egemenliği başlamıştır. Bu suretle kısa zaman sonra Roma'ya karşı verdiği mücadelede başarısız olan Bergama Krallığı ortadan kalkmış, böylece Menderes havzası Roma hâkimiyeti altına girmiştir. Yani esas konumuz olan Homa yöresinde Roma İmparatorluğu dönemi başlamıştır."* şeklindedir. Hellenistik Dönem Anadolu tarihi tüm olaylarıyla nettir. Bu konuda birçok antik kaynak, arkeolog ve tarihçiler bilgiler verir. Yukarıda da verdiğimiz gibi M.Ö. 190 yılında Magnesia (Manisa)'da yapılan savaşta Pergamon Krallığı, Roma ile birlikte hareket etmiştir. Magnesia Savaşı arkasından Roma Senatosu tarafından, Seleukoslar Kralı III. Antiokhos'un (M.Ö. 223-187) bu bölgedeki topraklarını, Roma tarafını tutanlara paylaştırması için bir komisyon kurulur. Bu komisyonun başkanı Asya içindeki Roma ordularının komutanı Gnaeus Manlius Vulso'dur. G.M. Vulso başkanlığındaki heyet M.Ö. 189 yılında bölgeye gelerek toprak paylaşımı yapar ve Anadolu işlerini genel olarak düzenler, ayrıca Galatlar'ın baskılarından vazgeçmeleri ve Pergamon Krallığı ile barış içinde kalmaları emri verilir[41]. M.Ö. 188 yılında imzalanan Apameia Barışı'ndan sonra Pergamon Krallığı, Roma'nın bir şubesi şeklindedir ve Pergamon'un son Kralı III. Attalos'un (M.Ö. 138-133) bilinçli vasiye-

[37] Ramsay 1897, 353; Head 1906, LX; Head 1977, 673; Magie 1950, 126, 984; Söğüt-Şimşek 2001a, 285; Söğüt-Şimşek 2001b, 301.

[38] Söğüt-Şimşek 2001a, 285.

[39] Kuruluş için özellikle Ramsay 1897, 353'te antik kaynaklardan Byzantion'lu Stephanus'u dipnot vermiştir.

[40] Akurgal 1993, 327-328; Mansel 1971(1995), 473.

[41] Magie 1950, 279-280, 1156-1158, not 4.

tiyle tamamen Krallık, Roma'ya bırakılmıştır. M.Ö. 130/129 yılından itibaren ise Anadolu Roma'ya bağlanarak, Küçük Asya Eyaleti adını almış ve atanan bir Prokonsül (Genel Eyalet Valisi) sorumlu tutulmuştur. Yazar tarafından belirtildiği gibi Pergamon Krallığı hiçbir zaman Roma'ya karşı mücadele vermemiş, bilakis tamamen Roma'nın Anadolu şubesi olarak hareket etmiş, birçok konuda Roma desteği ile yaşayarak, üstün sanat ve kültürünü meydana getirmiştir.

— 23. sayfanın son paragrafında *"Geç Roma Dönemi'ne gelindiğinde, Anadolu'da Sasani Devleti tehlikesi cereyan etmiş, Romalılar Homa yöresini istihkam alanı olarak kullanmışlardır."* denmektedir. Ancak Roma Dönemi Cumhuriyet ve İmparatorluk olarak ikiye ayrıldığından, yazar burada Geç Roma İmparatorluk Dönemi demesi doğru ve uygun olacaktır. Sasani tehlikesi başladığında Anadolu, Doğu Roma İmparatorluğu tarafından yönetilmektedir. M.S. 395-396 yılında Roma İmparatorları Thedosius ve Arcadius'un emirleriyle, M.S. 5. yy. başında tüm Batı Anadolu kentlerinin etrafı, Pers (Sasani) tehdidine karşı sur duvarlarıyla çevrilmiştir. Bunun arkasından M.S. 7. yy. başında meydana gelen büyük deprem ve Arap akınlarına karşı Laodikeia, Kolossai (Khonai) gibi ova yerleşimleri dağ eteklerine taşınmıştır. Çünkü özellikle bu yüzyıldan itibaren Lykos (Çürüksu) Ovası, Anova (Çardak) Ovası ve Lampe (Çivril) Ovası, orduların önemli bir geçiş güzergâhı olmuştur. Ancak Hierapolis (Pamukkale), Tripolis (Yenicekent) ve Eumeneia (Işıklı) gibi kaçış olanakları olan dağ yamaçlarındaki yerleşmeler varlıklarını 13. yy. başlarında bölge Türkleşinceye kadar devam ettirmişlerdir. Bölgede kazısı yapılmakta olan Hierapolis'te tespit edilen bulgular, bu kentte kesintisiz yerleşimlerin Türklerin gelişine kadar devam ettiğini ve daha sonra Selçuklu yerleşiminin başladığını kanıtlamıştır[42]. Dolayısıyla geçiş güzergâhı üzerinde yer alan ve ovayı kontrol eden Eumeneia ve Khoma (Homa) önemli stratejik noktalardır.

— 23. sayfanın son paragrafının devamında ve 24. sayfanın başında *"Burası yöre halkı tarafından Akkale (Res.6) olarak isimlendirilmektedir. Bu tepenin yüksekliği yaklaşık 1300 metre civarındadır. Tepenin üzerinde yaptığımız araştırmada eski sur yapılarına (Res.7) (küçük yapı taşlarının kahverengi renkteki harç ile birleştirilmesiyle inşa edilmiştir. Bu yapı tarzı Geç Roma- Erken Bizans dönemlerinde görülmektedir). Ayrıca su deposu olarak kullanılmak amacıyla oluşturulmuş olan bir sarnıç yapısına (Res.8), Akdağ'ın güney kollunun tepe noktasına yakın yerde bulunan su kaynağından su taşımak için yapılmış olan künk parçalarına (Res.9) ve bol miktarda seramik parçasına rastlanmıştır. O çağın şartlarında insanların künkler kullanmak suretiyle su kanalı oluşturup, yaklaşık iki bin metre yüksekliğinde olan bir dağın eteğinden suyu aşağı indirerek kanyondan geçirip, yine 1300 metre yüksekliğindeki tepeye çıkarmaları büyük bir mühendislik düşünce ve bilgisinin varlığına işaret etmektedir."* denmektedir. Arkeolojik yapıların tarihlenmesi harçla değil, yapının planı, duvar örgüsü, süslemeleri, varsa bulunan yazıtı, ele geçen sikke, seramik ve diğer materyaller yardımıyla yapılır. Birçok antik kentte yapılan kazılar, Hellenistik Dönem'den itibaren harcın kullanıldığını göstermiştir. Yukarıda belirtildiği gibi küçük yapı taşları ve kahverengi renkteki harçla inşa edilen duvarların, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenmesine olanak vermez. Burada vurgulanmak istenen tarih M.S. 4–5. yy.ları ifade eder. Resim 9'da su kaynağından su taşımak için kullanıldığı ifade edilen künk değil, yassı kayrak taşıdır. Bu taş büyüklüğüne göre ya pithos (küp) kapağı, su kanalı kapak taşı, ya da örgü tekne mezar kapak taşı olabilir. Künk, antik dönemde kurşundan, pişmiş topraktan ya da taştan yapılan içi silindirik biçimde oyulan, eğer taştan yapılmışsa dışı kübik olan, erkek ve dişi iki ucun birleştirilmesiyle uzatılan, sutaşıma sistemine verilen addır. Antik dönemde kaynağı bazen 35-40km uzaklığı bulan ve farklı kodlarda olan vadi içleri ve tepelerden su kente ulaştırılmıştır. Anadolu'da buna en güzel örnek Pergamon su sistemidir[43]. Su mühendisliği ile ilgili antik ve modern kaynaklar da çok detaylı bilgiler vermişlerdir[44].

[42] Genel olarak Bkz. Brown 2000, 81, 85, 97-98, 104-105, 116-117, 124-125; Şimşek 2007b, 39-41, 43; Şimşek 2007c, 67; D'Andria 2003; 12-13, 38-40, 79, 92, 110, 115-116146, 192-193, 197-198; Ramsay 1895, 213; Ramsay 1960, 83, 146.

[43] Radt 2002, 145-156.

— Sayfa 24, 3. paragraf *"Ayrıca modern Homa kasabasının yerleşiminde yaptığımız araştırmalarda Roma İmparatorluk Devri ve Bizans Dönemi'ne ait taş yapı malzemesine (Res.10) rastlamış olmamız, söz konusu yörenin bu zamanlarda yerleşim gördüğünü açıkça göstermektedir. Bunlar evlerin yapısında temel taşı olarak kullanılan taş malzeme, Belde Ziraat Lojmanlarının bahçesinde üç tane taş blok (Res.11) ve genellikle evlerin ahır alanının girişinde bulunan taş bloklardan (Res.12) oluşmaktadır."* şeklindedir. Metin içinde Resim 10 olarak verilen ve taş malzeme diye adlandırılan, ancak Resim altında 10a'da kaide olarak yazılan mimari malzeme, mermerden yapılmış ve dil süslemeli sütun başlığıdır. Bir kısmı toprak içinde olan ve düzeni fotoğraftan tam anlaşılamayan başlığın dil süslemeli Dor ve Toscania tipinin lokal bir versiyonu olduğu düşünülebilir. Resim 12'de verilen ve yazar tarafından kaide olarak adlandırılan mermer mimari malzeme ise Dor düzeninin değiştirilmiş versiyonu olan Oval, Bizans Dönemi sütun başlığıdır.

— Sayfa 24, 4. paragrafta *"Yine kaynaklardan anlaşıldığı üzere burası Roma İmparatorluğu zamanında kendi adına sikke basan nadir yerlerden birisidir. Niketim elde bulunan verilerden Roma imparatorları Augustus ve Caracalla zamanında buranın adına sikke basıldığı anlaşılmaktadır."* denilmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde polis olan birçok kent kendi adına sikke basmıştır. Bu İmparator Diocletianus'un (M.S. 284-305) M.S. 301 yılında yürürlüğe koyduğu ünlü fermanına kadar devam etmiştir[45] . Bundan sonra ise izin verilen çok az sayıda olan belirli kentler sikke basma yetkisine sahip olmuştur. Khoma (Homa) Erken Bizans Dönemi'nde İmparator I. Justinianus (M.S. 527–565) tarafından kurulan yol güzergahı üzerindeki bir garnizon noktası olması nedeniyle hiçbir zaman kendi adına sikke basmamıştır. Paragrafta anlatılmak istenen Homa'nın kendi adına sikke bastığının kanıtlanmaya çalışılmasıdır. Ancak bununla ilgili hiçbir yayın da verilmemiştir. Paragrafa bağlı dipnot 23'te verilen "W.M. Ramsay, Notes, s.123" bilinen dipnot kurallarına uygun olmadığından (basım tarihi ve diğer kaynağı tanıyacak kısaltmalar gibi) Ramsay'ın hangi çalışması olduğu anlaşılamamaktadır. Ancak yakında yer alan Siblion'un, İmparator Augustus'la birlikte, Roma İmparatorluk Dönemi'nde sikke bastığı bilinmektedir[46].

— 24. sayfanın son paragrafında *"Burası Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmasından sonra, imparatorluğun doğu topraklarında kurulan, Bizans İmparatorluğu Dönemi'nde ise önemli bir Psikoposluk merkezidir. Özellikle Bizans dönemine ait bir sikkeden Bizans Devleti zamanında Homa'nın Apemia (Dinar)'a bağlı bir istihkam olduğu sonucu da ortaya çıkmaktadır."* şeklindedir. Paragrafta verildiği şekliyle Psikoposluk değil doğrusu Piskoposluk'tur. Bizans Dönemi'nde Piskoposluk merkezi Khoma (Homa) değil, Siblion'dur[47]. Önemli bir geçiş noktası olması nedeniyle, Bizans Dönemi'nde Khoma (Homa) Kalesi, İmparator I. Justinianus (M.S. 527–565) tarafından inşa ettirilmiştir[48]. Yazar tek bir sikkeden Homa'nın, Apameia'ya bağlı bir istihkâm olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bölge Roma'nın hâkimiyetiyle birlikte Apameia Conventus'una bağlanmıştır[49]. Paragrafta verildiği şekliyle antik kentin adı Apemia değil, doğrusu "Apameia"dır.

c)- Bizans Devrinde Homa (Sayfa 25–27)

— Sayfa 25, ilk paragraf *"Bizans İmparatorluğu başkent İstanbul olmak üzere Anadolu'ya hakim olunca, Çivril ve yöresi Antalya üzerinden Güney-Batı Anadolu ile İstanbul arasında yeni bir geçiş yolu olarak önem kazanmaya başlamıştır. İmparator Justinien'den itibaren Çivril ve yöresinde yeni istihkamların kurulmaya başladığını görüyoruz, ki bunların başında Sublaion/Siblia istihkamı gelmektedir… Ayrıca Honaz yöresinde de bir başka ünlü istihkam olan Khonai Kalesi yapılmıştır. Bunun yapılmasındaki amaç ise eski Kolossai Kalesi'nin*

[44] Vitruvius VIII. 1-6; Landels 1996, 10-85. Ayrıca detaylı bilgi için antik dönem su sistemleriyle ilgili bkz. Hodge 1995.
[45] Jones 1964, 61-70, 844-851.
[46] Ramsay 1895, 222; Head 1977, 684-685.
[47] Ramsay 1895, 221-226, 233.
[48] Ramsay 1895, 226-228.
[49] Jones 1971, 69-73.

yerini tutmaktı. Böylece güney yolunun güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır." şeklindedir. Paragrafta Bizans İmparatorluğu başkent İstanbul olmak üzere Anadolu'ya hâkim olunca ifadesi tutarsızdır. Çünkü Bizans İmparatorluğu zaten Roma İmparatorluğu olarak Anadolu'ya hâkimdir. Sadece M.S. 395 yılında Doğu ve Batı Roma İmparatorluğu olarak ikiye bölünmüştür. Doğu Roma İmparatorluğu ise varlığını 1453 yılına kadar sürdürmüştür. Ayrıca burada dönemi düşünüldüğünde İstanbul yerine Konstantinopolis parantez içinde İstanbul isminin kullanılması yerinde olacaktır. Metinde yazılan İmparator Justinien adının doğrusu İmparator I. Justinianus (M.S. 527–565)'dur. Diğer taraftan İmparator Constantinus (M.S. 306–337)'un M.S. 324 yılında "Nea Rome" olarak Konstantinopolis (İstanbul)'i yeni başkent yapmasıyla, tüm Anadolu'daki yol güzergâhları buna bağlı olarak değişmiştir[50]. Bundan sonra Anadolu içlerindeki kentler önemini kaybetmiş, bunun yerine kıyı kentleri ön plana çıkmıştır. Ticaret ve haberleşme ağı daha çok Roma ve Konstantinopolis (İstanbul) güzergâhındaki kıyı şehirleri arasında gelişmiştir. Bizans Dönemi'nde bölge, Roma İmparatorluğu zamanında olduğu gibi, büyük ve önemli yollar üzerinde fazlaca bir öneme sahip değildir[51]. Çivril ve yöresinin Antalya üzerinden Güneybatı Anadolu ile yeni bir geçiş yolu olarak önem kazanmaya başlaması, Türklerin 11. yy.dan itibaren bu bölgeleri yurt edinmek için toplu olarak gelişleriyle, Bizans İmparatorluğu, sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak için bu bölgeye önem vermiştir. Bu yönüyle Bölgede M.S. 7. yy.dan itibaren Khonai (Honaz), Khoma (Homa) ve Siblion istihkâm kaleleri olarak önem kazanmıştır.

— Sayfa 25, 2. paragraf *"Zira elimizde bulunan sikkelerden birinin imparator II. Mikhail dönemine aittir. Sikkenin üzerinde imparatorun kendi adı bulunmaktadır. Bu dikkate alındığında buranın 9. yüzyılda önemli bir merkez olduğu düşünülmektedir."* şeklindedir. Ele geçen tek sikkeyle bir yerleşmenin önemli ya da önemsiz olduğunu ortaya koymak mümkün değildir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi İmparator Diocletianus (M.S. 284–305)'un yaptığı düzenlemelerle çok az kente sikke basımı izni verilmiştir. Sadece İmparator II. Mikhael (M.S. 820–829)'e ait olduğunu bildiğimiz sikke, olasılıkla Konstantinopolis ya da Kyzikos baskısıdır. Zaten Khoma (Homa) M.S. 7. yy.dan itibaren bir istihkâmdır. Burada İmparator II. Mikhael'in yönetim yılları parantez içerisinde verilmesi yerine alışılmadık şekilde, 28 no.lu dipnotta kaynaklı olarak verilmiştir.

— Sayfa 25, 3. paragraf *"Bununla birlikte çok daha sonraki yıllarda, yani 1071 yılında Türklerin Anadolu'ya gelmelerinden sonra Türklerle Bizanslılar arasındaki mücadele devrinde de bu yörenin eski stratejik öneminin tekrar ön plana çıktığı görülmektedir."* şeklindedir. Yukarıda da verdiğimiz üzere, Bölge kentleri başlangıçta Pers (Sasani) akınlarına karşı M.S. 5. yy.ın başında sur duvarlarıyla çevrilmiş, M.S. 7. yy.dan itibaren ise Arap akınlarına karşı bu surlar daha da güçlendirilmiş, ova kentleri ise dağ yamaçlarına taşınmıştır. Esasen Bölge M.S. 5. yy.dan itibaren ticari değil, stratejik olarak önemini korumuştur.

— Sayfa 25, 3. paragraf *"Nitekim Alexias Komnenos 1081 yılında tahta çıktığı zaman Karadeniz Ereğli'sinde, Kapadokya'da ve Menderes (Khoma)'da bulunan valilere imparator olduğunu bildirirken askerleri ile birlikte derhal İstanbul'a gelmelerini emretmiştir ki, bu suretle Bizanslıların elinde bulunan son beldeler de Türklerin eline geçmiş bulunuyordu."* şeklinde devam etmektedir. Burada İmparator Alexios Komnenos Dönemi tarihini yazan ve yaşayan, ana antik kaynak olan Anna Komnena, Alexiad'an bilgi aktarılması daha uygun olurdu. Çünkü Khoma (Homa)'nın O dönemdeki askeri garnizonunu, asker sayılarını, olayları, şahıs isimleriyle birlikte ayrıntılı olarak Anna Komnena (I. 4.4, 5.3, 5.6; II. 12.4; III. 1.1, 9.1, 9.3, 11.2; XI. 5.6) anlatmıştır.

— Sayfa 26, 3. paragraf sonuç bölümü *"Sonuç olarak Homa ve çevresinin tarıma elverişli bir iklime, verimli topraklara sahip ve kolay ulaşılabilir bir yer olması, yöre insanının ekonomisini güçlü kılmıştır. Bu özelliklerden dolayı Eski Tunç Devri'nden itibaren iskan edilmiştir."* şeklindedir. Yukarıda da verdiğimiz gibi Homa çevresinde yer alan bazı höyük yerle-

[50] Arthur 2006, 14; Koch 2007, 7, 32-33.
[51] Şimşek 2002b, 230-231.

şimlerinde, Bölgede Beycesultan Kazısı Başkanlığını yürüten ve ayrıntılı yüzey araştırmaları yapan Doç.Dr. Eşref Abay ve ekibi tarafından Geç Neolitik Dönem'den itibaren yerleşimler tespit edilmiştir. Bununla ilgili kaynaklar yukarıda verilmiştir.

— Sayfa 28, dipnot 39 *"Marsyas Eski Yunan'ın ünlü bir çalgıcısı olarak bilinmektedir. Efsaneye göre Marsyas adında bir Satiros (keçi ayaklı, sivri kulaklı yarı insan yarı hayvan yaratıklar) bir gün kırlarda dolaşırken Athena'nın icra ettiği ancak çalarken yüzü çirkinleştirdiğinden fırlatıp attığı flütü buldu. Bir tanrıçanın eseri olduğu için çok güzel sesler çıkartan flütü çalmaya başladı. Bir süre sonra marifetin kendisinde olduğuna inanmaya başladı. Bunun üzerine Apollon, kazananın kaybedene istediğini yapabilmesi şartıyla Marsyas ile yarış yapmaya karar verdi. Apollon'un arkadaşları olan Musalar ve Fyrig kralı Midas yarışmada hakem oldular. Apollon gitarı ile çok güzel şarkılar çalarak ortalığı inletti. Marsyas da flütü ile ondan geri kalmayarak çok güzel şarkılar çaldı. Hakemler tereddüt ediyorlardı. Marsyas adındaki bu efsanevi kahraman Anadolu kültürünün bir parçası olarak çok sonraki zamanlarda da varlığı devam ettirmiştir. Nitekim Roma sikkelerinin üzerinde figürlerinin bulunması bunu göstermektedir."* şeklindedir. Yukarıda verilen Fyrig yazılışı yanlış olup, doğrusu Frig ya da Phryg şeklinde olmalıdır. Yazar başta Marsyas'ı Yunanlı bir çalgıcı olarak vermiş, sonra da Marsyas efsanesini Anadolu kültürünün bir parçası olarak belirterek çelişkili ifade kullanmıştır. Mitolojide önemli bir yer tutan Satyr (Silenos=yaşlı Satyr) Marsyas bir Yunan çalgıcısı değil, tamamen Anadolulu (Phrygialı) olup, iki borulu flütün mucidi sayılır. Marsyas'ın anası Hyagnis, babası Olympos (bazen Oiagnos verilir)'dur. Mitolojide ve güzel sanatlarda (heykel, resim, mozaik, sikke, gemme vb.) keçi ayaklı değil, insan şeklinde, açık alınlı, basık hokka burunlu, atkuyruklu ve uzun kulaklı olarak betimlenmiştir[52]. Mitolojide keçi ayaklı ve teke boynuzlu olan mitolojik yaratık ise Pan'dır. Satyrler, Maenadlar, Panlar ve Nympheler mitolojik yaratıklar olarak, kırlarda yabanıl hayatta Şarap tanrısı Dionysos'un yanında ve Dionysiak eğlencelerin değişmez mitolojik şahsiyetleridir. Herodotos (VII. 26)'a göre *"Phrygia'ya ve bu ülke içinde yürünerek Kelainai'ye (Hellenistik Dönem Apameia, günümüzde Dinar) varıldı, Maiandros'un kaynakları buradadır, hatta Maiandros'a eşit bir ırmak olan Kataraktes de burada, hatta Kelainai agorasında kaynar ve Maiandros'a karışır. Marsyas Silenos'un derisinden yapılmış olan tulum da gene bu kentte asılıdır: Phrygia'lıların anlattıklarına göre Apollon diri diri derisini yüzmüş, duvara asmıştır."* En erken tarihli olarak Herodotos'un verdiği bilgiler de Phryg Kralı Midas'ın hakemliğinde, Apollon ile Marsyas arasındaki müzik yarışmasının Kelainai (Hellenistik Dönem Apameia, günümüzde Dinar)'de, yani bu bölgede yapıldığını gösterir. Müzik yarışmasının Kelainai'de yapıldığını Strabon da (XII. 8.15) yazmaktadır. Bu mitoloji tüm Batı Anadolu'da yaygındır ve bu topraklara özgüdür. Tanrıça Athena flütü çalarken Menderes Nehri'nden yansıyan görüntüsünden yüzünü çirkinleştirdiğini fark eder ve bu müzik aletini nehrin kenarına atar. Menderes Nehri yanındaki verimli topraklarda sürülerini otlatan Çoban Marsyas, bu flütü bulur ve çalmaya başlar. O kadar güzel çalar ki bir gün övünerek Müzik Tanrısı Apollon'dan bile daha usta olduğunu söyler. Bu övünme kısa sürede Tanrı Apollon'a kadar ulaşır ve Kral Midas'ın hakemliğinde bir yarışma düzenlenir. Esasen ilk etapta Marsyas o kadar güzel çalar ki Kral Midas oyunu Marsyas'a verir ve Apollon'da O'nun kulaklarını eşekkulağına çevirir. İkinci etapta müzik aletlerinin tersten çalınması teklif edilir. Marsyas tersten flütü çalamaz, ancak Apollon lyra (kithara)'sını tersten çalar ve yarışmayı kazanır. Bunun üzerine Apollon bir Müzik Tanrısıyla yarışma cüretini gösteren Marsyas'ın derisini bir İskitliye yüzdürerek ağaca asar. Bu mitoloji Klasik Dönem'de (M.Ö. 5. yy.) ünlü Yontucu Myron tarafından flütü atan Tanrıça Athena ve Marsyas Grubu[53] olarak betimlenmiş, M.Ö. 4. yy.da Yontucu Praxiteles, Mantineia Kaidesi'nde[54] yarışmayı göstermiş ve Hellenistik Dönem'de (Barok Stil safhasında) ise ağaca asılı Marsyas'ın de-

[52] Can 1970, 62-63; Erhat 1978, 218-219; Grimal 1997, 473-474.
[53] Richter 1970, 162-163, Fig. 621-631.
[54] Richter 1970, 204, Fig. 726-728.
[55] Smith 2002, 109-110, Res. 135-136.

risinin bir İskitli tarafından yüzülmesi yontu grubu olarak işlenmiştir[55].

Sonuç olarak; Eski Çağdan Cumhuriyet'e Homa (Gümüşsu) Tarihi adlı kitap içinde Yrd. Doç.Dr. Yusuf Kılıç tarafından yazılan, *"Eskiçağda Homa, sayfa 17-38",* makalesinde yeterli araştırma yapılmaması, bölgeyle ilgili yapılan yeni araştırmaların takip edilmemesi, kaynak yetersizliğine bağlı eksiklikler, hatalar ve çalışmanın redaksiyon edilmeden yayınlanmasıyla ilgili tespit edilen durum ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

A)- Makalede yer alan kaynaklar

Baykara 2007: T. Baykara, **Selçuklular ve Beylikler Çağında Denizli** (1070-1520), İstanbul, 2007.

Eldem 2001: İ. Erdem, "XII-XIII Yüzyıllarda Çivril ve Yöresi", **Çivril Sempozyumu Bildirileri Kitabı,** Çivril, 2001, 239–244.

Eyüpoğlu 1998: İ.Z. Eyüpoğlu, **Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü,** İstanbul, 1998.

Güngör 2005: Y. Güngör, **Bergama Krallık Kültü,** Bergama Eylül 2005.

Lloyd-Mellaart 1962: S. Lloyd - J. Mellaart, Beycesultan, Vol. 1, **The Chalcolithic and the Early Bronze Age Levels,** London, 1962.

Mansel 1995: A.M. Mansel, **Ege ve Yunan Tarihi,** Ankara, 1995.

Niketas Khoniates, Historia-Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri (Çev. F. Işıltan), Ankara, 1995.

Ostrogorsky 1995: G. Ostrogorsky, **Bizans Devleti Tarihi** (Çev. F. Işıltan), Ankara, 1995.

Söğüt-Şimşek 2001a: B. Söğüt-C. Şimşek, "Çivril ve Çevresindeki Arkeolojik Kalıntılar", **Çivril Sempozyumu Bildirileri Kitabı,** Çivril, 2001, 279–299.

Söğüt-Şimşek 2001b: B. Söğüt-C. Şimşek, "Eumeneia", **Çivril Sempozyumu Bildirileri Kitabı,** Çivril, 2001, 301–331.

Strabon, **Coğrafya Anadolu XII, XIII, XIV** (Çev. A. Pekman), İstanbul, 2. baskı 1991.

Ramsay 1895: W.M. Ramsay, **The Cities and Bishoprics of Phrygia, Being an Essay of The Local History of Phrygia,** Part I-II, Oxford, 1895, 1897.

Ramsay 1886: W.M. Ramsay, Notes and Inscriptions from Asia Minor (III), **The Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts,** Vol. 2, 1886.

Ramsay 1912: W.M. Ramsay, "The Tekmoreian Guest-Friends", **The Journal of Hellenic Studies,** Vol. 32, 1912.

Ramsay 1960: W.M. Ramsay, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası** (Çev. M. Pektaş), İstanbul, 1960.

Robert-Broughton 1934: Th. Robert-S. Broughton, Roman Landholding in Asia Minor, **The Johns Hopkins University Press,** 1934.

Sevin 2001: V. Sevin, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I,** Ankara, 2001.

Turan 1993: O. Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye,** 3. baskı, İstanbul, 1993.

http://taygis.tayproject.org/TAYGIStr.html.

Umar 1993: B. Umar, **Türkiye'deki Tarihsel Adlar,** İstanbul, 1993.

B)- Bölgeyle ilgili olması gereken ek bazı kaynaklar (Makalenin hazırlanması göz önüne alınarak 2007'den sonra çıkan yayınlara yer verilmemiştir).

Abay-F. Dedeoğlu 2005: E. Abay-F. Dedeoğlu, **"2003 Yılı Denizli/Çivril Ovası Yüzey Araştırması",** 22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt, Ankara, 2005, 41–50.

Abay-F. Dedeoğlu 2007: E. Abay-F. Dedeoğlu, **"2005 Yılı Çivril Ovası Yüzey Araştırması",** 24. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt, Ankara, 2007, 277–292.

Akdeniz 2007: E. Akdeniz, "Beycesultan Son Kalkolitik Çağ ve İlk Tunç Çağı Seramiğinin Güneybatı Yayılımı ve Kadıkalesi Kazıları", **Uluslararası Denizli Tarih ve Kültür Sempozyumu** (6–8 Eylül 2006 Denizli), Bildiriler Kitabı 2, Denizli, 2007, 3–14.

Anna Komnena, Alexiad, **Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexius Komnenos Dönemi'nin Tarihi-Malazgirt'in Sonrası** (Çev. B. Umar), İstanbul, 1996.

Akurgal 1993: E. Akurgal, **Anadolu Uygarlıkları,** İstanbul, 1993 (4. baskı).

Arslan 2004: M. Arslan, Galater, **Die vergessenen Kelten,** Scheidegg, 2004.

Arthur 2006: P. Arthur, **Bizans ve Türk Dönemi'nde Hierapolis-Pamukkale** (Çev. N. Fırat), İstanbul, 2006.

Başkaya 2007: M. Başkaya, "Çal, Bekilli ve Baklan İlçeleri İlkçağ ve Sonrası Yerleşim Yerlerinin Tarihsel Adlarına Genel Bir Bakış", **21. Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi – Baklan,** Çal, Bekilli- (01-03 Eylül 2006 Denizli), Denizli, 2007, 717-728.

Belke-Mersich 1990: K. Belke-N. Mersich, **Phrygien Und Pisidien,** TIB 7, (Denkschr. ÖAW. phil. hist. Kl.211), Wien,1990.

Brown 2000: P. Brown, **Geç Antikçağda Roma ve Bizans Dünyası** (Çev. T. Kaçar), İstanbul, 2000.

Buckler-Calder-Guthrie 1993: W.H. Buckler, W.H. Calder, W.K.C. Guthrie, Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia, **Monumenta Asiae Minoris Antiqua** Vol. IV, The Manchester University Press, 1933.

Can 1970: Ş. Can, **Klasik Yunan Mitolojisi,** İstanbul, 1970.

Çay 1999: M.A. Çay, "Karamıkbeli (Myriokephalon) Savaşının Yeri", **I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu Bildiriler Kitabı** (2–4 Temmuz 1997 Yalvaç), İzmit, 1999, 95-102.

Daldaban-Baysal 2001: A. Daldaban, H.H. Baysal vd., **Denizli Kültür Değerleri,** Denizli, 2001.

Daş 2009: M. Daş, "Ortaçağ'da Homa ve Çevresi", **Eski Çağdan Cumhuriyet'e Homa (Gümüşsu) Tarihi** (Editörler M.Y. Ertaş-S. Tüzün), Isparta, 2009, 39–51.

Drew-Bear 1978: Th. Drew-Bear, "Inscriptions d'Eumeneia", **Ius Antiquum et Papyrologicom Pertinentia XIV,** Zutphen, 1978, 53–114.

Erhat 1978: A. Erhat, **Mitoloji Sözlüğü,** İstanbul, 1978.

Ertaş 2009: M.Y. Ertaş, "Homa'daki Türk Dönemi Tarihi Mezar Taşları", **Eski Çağdan Cumhuriyet'e Homa (Gümüşsu) Tarihi** (Editörler M.Y. Ertaş-S. Tüzün), Isparta, 2009, 369–391.

Grimal 1997: P. Grimal, **Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma** (Çev. S. Tamgüç), İstanbul, 1997.

Head 1906: B.Von Head, **Catalogue of the Greek Coins of Phrygia,** London, 1906.

Head 1977: B. Von Head, **Historia Numorum, A Manual of Greek Numismatics,** London, (Reprinted 1977), 1911.

Herodotos, **Herodot Tarihi** (Çev. M. Ökmen-A. Erhat), İstanbul, 1973.

Hodge 1995: A.T. Hodge, **Roman Aqueducts & Water Supply,** London, 1995.

İnce 2009: K. İnce, "Homa (Gümüşsu)'daki Türk Eserleri", Eski **Çağdan Cumhuriyet'e Homa (Gümüşsu) Tarihi** (Editörler M.Y. Ertaş-S. Tüzün), Isparta, 2009, 349–368.

Jones 1964: A.H.M. Jones, **The Later Roman Empire** 284–602, Vol. I-II, Baltimore, 1964.

Jones 1971: A.H.M. Jones, **Cities of the Eastern Roman Provinces,** Oxford, 1971 (second edition).

Kale 1999: H. Kale, "Batı Anadolu'da Bir Bronz Çağ Kenti: Beycesultan", **Bilim ve Ütopya,** Ocak 1999, 78–87.

Ksenophon, **Anabasis-Onbinlerin Dönüşü** (Çev. T. Gökçöl), İstanbul, 2. baskı 1998.

Kılıç 2007: Y. Kılıç, "Denizli Yöresinin Prehistorik Yerleşimleri ve Yol Sistemi", **Uluslararası Denizli Tarih ve Kültür Sempozyumu** (6-8 Eylül 2006 Denizli), Bildiriler Kitabı 1, Denizli, 2007, 12-22.

Koch 2007: G. Koch, **Erken Hıristiyan Sanatı** (Çev. A. Aydın), İstanbul, 2007.

Landels 1996: J.G. Landels, **Eski Yunan ve Roma'da Mühendislik** (Çev. B. Bıçakçı), Ankara,1996.

Laborde 1838: L. De Laborde, **Voyoge De L'Asia Mineure,** Paris, 1838.

Lequenne 1979: F. Lequenne, **Galat'lar** (Çev. S. Albek), Ankara, 1979.

Lloyd-Mellaart 1965: S. Lloyd-J. Mellaart, Beycesultan Vol. II, **Middle Bronze Age Architecture and Pottery,** London, 1965.

Lloyd 1972: S. Lloyd, Beycesultan Vol. III. Part 1, **Late Bronze Age Architecture,** London, 1972.

Magie 1950: D. Magie, **Roman Rule In Asia Minor to the End of the Third Century After Christ,** Vol. I-II, New Jersey, 1950.

Mellaart-Murray 1995: J. Mellaart- A. Murray, Beycesultan, Vol. III, Part. II, **Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects,** London, 1995.

Mellaart 2003: J. Mellaart, **Çatalhöyük, Anadolu'da Bir Neolitik Kent** (Çev. G.B. Yazıcıoğlu), İstanbul, 2003.

Radt 2002: W. Radt, Pergamon, **Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları** (Çev. S. Tamer), İstanbul, 2002.

Richter 1970: G.M.A. Richter, **The Sculpture and Sculptors of The Greeks,** London, 1970.

SNG 1982: **The Royal Collection of Coins and Models Danish National Museum Phrygia, Sylloge Nummorum Graecorum,** New Jersey, 1982.

Söğüt 2007: B. Söğüt (Makale içinde E. Konakçı), "Kalıntılar Işığında Antik Dönemde Belevi Çevresi", **21. Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi –Baklan, Çal, Bekilli** (01-03 Eylül 2006 Denizli), Denizli, 2007, 766-778.

Schmidt 2007: K. Schmidt, **Taş Çağı Avcılarının Gizemli Kutsal Alanı Göbekli Tepe, En Eski Tapınağı Yapanlar** (Çev. R. Aslan), İstanbul, 2007.

Smith 2002: R.R.R. Smith, **Hellenistik Heykel** (Çev. A. Yoltar Yıldırım), İstanbul, 2002.

Şimşek 2002a: C. Şimşek, "Kolossai", **Arkeoloji ve Sanat 107,** İstanbul, 2002, 3-16.

Şimşek 2002b: C. Şimşek, "Attouda Nekropolü", **Birinci Uluslararası Aşağı Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001 Söke), İzmir, 2002, 229-245.

Şimşek 2007a: C. Şimşek, "Çal ve Baklan İlçelerindeki Arkeolojik Kalıntılar", **21. Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi –Baklan, Çal, Bekilli-** (01-03 Eylül 2006 Denizli), Denizli, 2007, 729-757.

Şimşek 2007b: C. Şimşek, "Laodikeia'dan Ladik'e Denizli", **Uluslararası Denizli Tarih ve Kültür Sempozyumu** (6-8 Eylül 2006 Denizli), Bildiriler Kitabı 2, Denizli, 2007, 38-50.

Şimşek 2007c: C. Şimşek, **Laodikeia (Laodikeia ad Lycum),** İstanbul, 2007.

Şimşek 2007d: C. Şimşek, "Antik Kazanes Vadisi ve Alacain (Agathe Kome) Yerleşmesi", **Arkeoloji ve Sanat 124,** İstanbul, 2007, 13-44.

Texier 2002: Ch. Texier, **Küçük Asya, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi,** Cilt II (Çev. A. Suat), Ankara, 2002.

Toklutepe 1999: Ş. Toklutepe, "Myriokephalon Savaşı ve Yeri", **I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu Bildiriler Kitabı** (2-4 Temmuz 1997 Yalvaç), İzmit, 1999, 103-109.

Turfan 1991: K. Turfan, "Myriokephalon Savaşı'nın Yeri Üzerine Yeni Araştırmalar", **X. Türk Tarih Kurumu Kongresi,** Cilt 3, Ankara, 1991, 1117-1155.

Turfan 1999: K. Turfan, "Myriokephalon Savaşı'nın Yeri Üzerine Yeni Araştırmalar", **I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu Bildiriler Kitabı** (2-4 Temmuz 1997 Yalvaç), İzmit, 1999, 125-146.

Vitruvius, **Mimarlık Üzerine On Kitap** (Çev. S. Güven), İstanbul, 1990.

Walbank 1993: F.W. Walbank, **The Hellenistic World,** Harvard University Press, 1993.

Yaprakçı 1999: H.H. Yaprakçı, "Sultandağı Geçidi Savaşı (Myriokephalon Savaşı), **I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu Bildiriler Kitabı** (2-4 Temmuz 1997 Yalvaç), İzmit, 1999, 111-121.